

Nr 35

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående godkännande av avtal med Stockholms stad rörande vissa markbyten m. m.; given Stockholms slott den 26 februari 1965.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF

Gösta Skoglund

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen hemställs om riksdagens bemyndigande att godkänna ett av statens markdelegation och delegerade för Stockholms stad träffat avtal om vissa markbyten m. m. mellan kronan och staden. Värdet av de fastigheter, som Stockholms stad skall överlämna till kronan, har enligt verkställda beräkningar bedömts överstiga värdet av vad kronan lämnar i byte med 35,4 milj. kr. Med avräkning av en fordran på staden om 0,9 milj. kr., som kronan har jämlikt ett tidigare markavtal, blir kronan enligt det nu träffade avtalet skyldig att till staden erlægga 34,5 milj. kr. För ändamålet föreslås medel anvisade under särskilt anslag på fastighetsfonden.

*Utdrag av protokollet över kommunikationsärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet på Stockholms
slott den 26 februari 1965.*

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena NILSSON, statsråden STRÄNG, ANDERSSON, LINDSTRÖM, LANGE, LINDHOLM, KLING, SKOGLUND, EDENMAN, HERMANSSON, HOLMQVIST, ASPLING, PALME, SVEN-ERIC NILSSON.

Chefen för kommunikationsdepartementet, statsrådet Skoglund, anmäler — efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter — fråga om *godkännande av avtal med Stockholms stad rörande vissa markbyten m. m.* och anför.

Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 23 november 1956 tillkallade dåvarande statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet särskilda sakkunniga att ingå i en delegation med uppgift att företräda staten vid förhandlingar med Stockholms stad rörande vissa mellan staten och staden föreliggande byggnads- och markfrågor samt inkomma med de förslag till vilka förhandlingarna kunde föranleda. Delegationen, som antagit benämningen *markdelegationen*, består numera av överlantmätaren J. H. Johansson, generaldirektören S. Larsson, byggnadsrådet G. A. Mårdh samt generaldirektören R. G. Renlund.

Som ett led i förhandlingarbetet träffade markdelegationen och delegerade för Stockholms stad den 11 december 1963 avtal rörande vissa markbyten, vilket avtal bl. a. innebar dels att staden inom stadsdelen Nedre Norrmalm förvärvade fastigheter av betydelse för den nya citybildningen kring Sergels torg, dels att kronan i såväl de centrala som de perifera delarna av staden förvärvade fastigheter, vilka tillgodosåg markbehovet för vissa planerade administrationsbyggnader. Sedan riksdagens bemyndigande därtill inhämtats (prop. 1964: 54 SU 56, rskr 159), godkände Kungl. Maj:t avtalet den 6 maj 1964.

Som ett resultat av de fortsatta förhandlingarna har delegationen med skrivelse den 30 januari 1965 för Kungl. Maj:ts prövning överlämnat ett mellan delegationen och delegerade för Stockholms stad samma dag upprättat avtal rörande vissa ytterligare markbyten m. m. jämte till avtalet hörande bilagor. Avskrift av avtalet torde få fogas till statsrådsprotokollet i detta ärende såsom *Bilaga 1*.

Avtalet

Av markdelegationens skrivelse framgår i huvudsak följande. Genom avtalet löses vissa för kronan och staden betydelsefulla byggnads- och markfrågor. De av kronan enligt avtalet gjorda markförvärven innebär, att möjligheter skapas att genomföra en första etapp av en planerad koncentration till Nedre Norrmalm av statlig förvaltningsverksamhet. De löser vidare vissa för polisväsendet och kriminalvården angelägna lokalfrågor inom Kungsholmen. Kronan får härjämte äganderätten till det såsom tjänstebostad åt överståthållaren disponerade Tessinpalatset i Gamla stan.

För Stockholms stads del underlättar de enligt avtalet gjorda markförvärven inom Nedre Norrmalm och Östermalm genomförandet i vissa delar av 1962 års cityplan. Staden får vidare på Kungsholmen äganderätten till Garnisonssjukhuset vid Hantverkargatan och till en tomt vid Fleminggatan, vilken avses disponerad för bostäder åt sjukvårdspersonal.

De fastigheter, vilka Stockholms stad överlåter till kronan, är inom Nedre Norrmalm tomten nr 3, delar av tomterna nr 1. 2. 9, nr 7, nr 8 och nr 10, allt i kvarteret Loen. Vidare överlåtes till kronan inom Kungsholmen tomterna nr 16 och 17 i kvarteret Kronoberg samt i Gamla stan tomten nr 1 i kvarteret Europa.

De av kronan till Stockholms stad överlåtna fastigheterna är inom Nedre Norrmalm tomten nr 1 i kvarteret Pompe, tomten nr 14 i kvarteret Pilen och del av tomten nr 4 i kvarteret Kungl. Trädgården samt inom Östermalm tomten nr 6 i kvarteret Riddaren. Härjämte överlåtes till staden inom Kungsholmen tomten nr 5 i kvarteret Asplunden och tomten nr 15 i kvarteret Knoppen.

Tillträdesdag för kronans och stadens samtliga förvärv är den 1 juli 1965. Nuvarande ägare har emellertid enligt avtalet erhållit rätt att övergångsvis mot ersättning nyttja vissa fastigheter och fastighetsdelar.

Belägenheten av de i överenskommelsen ingående områdena åskådliggöres av en upprättad översiktskarta, som jämväl torde få fogas till statsrådsprotokollet i detta ärende såsom *Bilaga 2*. Beträffande det till avtalsförslaget fogade kartmaterialet i övrigt torde få hänvisas till handlingarna. Av markdelegationens framställning inhämtas följande beträffande de olika fastigheterna och bakgrunden till överlåtelserna ävensom avtalsbestämmelserna i övrigt.

Fastigheter som kronan förvärvar

Kvarteret Loen. Delta avgränsas av Drottninggatan, Jakobsgatan, Klara Södra Kyrkogata och Karduansmakargatan. Den del av kvarteret, som avtalet gäller, avses disponerad för en ämbetsbyggnad åt överståthållarämbetet.

Härutöver finns i kvarteret fyra tomter, av vilka två är i stadens och två i enskild ägo. Det förutsättes mellan parterna, att kronan senare genom stadens medverkan skall förvärva hela kvarteret ävensom de öster om Drottninggatan belägna kvarteren Brunkhuvudet och Brunkhalsen. Kronan skulle därmed erhålla ett sammanhängande område, som sträckte sig från Klara Södra Kyrkogata i väster till Malmtorgsgatan i öster.

Den del av kvarteret Loen, som förvärvas av kronan, skall enligt föreliggande förslag till ändring av stadsplanen läggas samman med det i norr angränsande kvarteret Björnen, vilket redan ägs av kronan. Den mellanliggande gatan — Karduansmakargatan — kommer därvid att ingå i det nya kvarteret men hållas öppen för allmän gångtrafik. Även vissa delar av kvarteret invid Klara Södra Kyrkogata i väster och invid Jakobsgatan i söder skall utnyttjas för gatutrafik. — Staden får enligt avtalet rätt att i västra delen av kvarteret Loen anordna en ledningstunnel och vissa allmänna kommunikationsleder.

Arealen av det av kronan förvärvade området utgör ca 3 600 m². Nybyggnadsrätten inom detta har beräknats till 13 000 m² våningsyta för kontorslokaler, 2 000 m² våningsyta för butikslokaler samt 2 850 m² våningsyta för källarlokaler.

Parterna har utfäst sig att verka för att den planerade nybebyggelsen inom det av kronan förvärvade området kommer till stånd före den 1 november 1968. Senast vid denna tidpunkt skall nämligen enligt det år 1963 träffade markavtalet överståthållarämbetet utrymma sina nuvarande ämbetslokaler i kvarteret Skansen vid Beridarebangatan, vilket av kronan genom nämnda avtal överlåtits till staden.

Kvarteret Kronoberg. Kvarteret avgränsas av Kungsholmsgatan, Agnegatan, Bergsgatan och Polhemsgatan. Det består av två tomter, nämligen nr 16 vilken i huvudsak utnyttjas av den lokala polisorganisationen i Stockholm samt nr 17 vilken disponeras av Kronprinsessan Lovisas barnsjukhus. De båda tomternas areal uppgår sammanlagt till ca 50 000 m².

Byggnaderna på polishustomten är delvis moderna. Byggnaden vid Bergsgatan är uppförd år 1939 och den vid Kungsholmsgatan så sent som år 1957. Efter polisväsendets förstatligande med ingången av år 1965 har kronan med vissa undantag nyttjanderätten till ifrågavarande fastigheter. — De på sjukhustomten belägna byggnaderna är gamla och förslitna. Avsikten är också att riva dem, sedan sjukhusets verksamhet överförs till en för ändamålet planerad nybyggnad i anslutning till S:t Görans sjukhus.

Den totala nybyggnadsrätten inom det av kronan förvärvade kvarteret uppgår enligt föreliggande stadsplaneförslag till 85 000 m² våningsyta exkl. källarutrymmen, varav 27 000 m² avser sjukhustomten och 58 000 m² polishustomten. Av sistnämnda yta hänförs sig 23 000 m² till redan existerande byggnader, som förutsättes kunna bibehållas för fortsatt användning. Den

angivna nybyggnadsrätten möjliggör för kronan ett från drift- och förvaltningssynpunkt rationellt och ekonomiskt utnyttjande av marken. Kronan kan inom kvarteret tillgodose ett sedan länge föreliggande behov att i nära anslutning till polishuset anordna lokaler för en rättspsykiatrisk klinik och ett rannsakningshäkte, för vilka båda ändamål utrymmen f. n. disponeras på Långholmen. Överflyttningen till kvarteret Kronoberg av kliniken och häktet är också att se som ett led i det successiva friställandet av Långholmen från statlig användning, vilket förutsatts i ett med Stockholms stad år 1948 träffat avtal (prop. 1948: 229, SU 221, rskr 419). — I övrigt kan kronan inom kvarteret uppföra byggnader med en betydande sammanlagd våningsyta för den centrala förvaltningens behov. I första hand torde rikspolisstyrelsen lokaliseras till detta kvarter.

Staden får enligt avtalet rätt att disponera sjukhusbyggnaderna till den 1 juli 1968 samt det på polishustomten belägna gamla rannsakningshäktet — f. n. använt som s. k. ungarshotell — till den 1 oktober samma år. Vidare får staden under en övergångstid hyra de lokaler i byggnaden vid Bergsgatan, som f. n. är upplåtna till Stockholms rådhusrätt och överförmyndarnämnden.

Kvarteret Europa. På tomten nr 1 i kvarteret Europa i Gamla stan ligger det s. k. Tessinpalatset. Enligt ett med Stockholms stad år 1946 träffat avtal äger kronan rätt att — så länge staden är befriad från skyldigheten att hålla överståthållaren med tjänstebostad — mot underhåll av byggnaden disponera denna för ändamål som befinnes lämpligt. Med hänsyn till att kronan haft stora kostnader för att iståndsätta och modernisera byggnaden samt till att kronan ändå även i fortsättningen skulle svara för underhållet av densamma, har det ansetts skäligt, att fastigheten utan särskild ersättning förvärvas av kronan.

Fastigheter som staden förvärvar

Kvarteret Pompe. Tomten nr 1 i kvarteret Pompe, som är beläget vid Tegelbacken, har en areal av ca 2 050 m². Enligt cityplanen skall tomten i huvudsak utläggas till gatumark, varvid den där befintliga, av fortifikationsförvaltningen disponerade byggnaden måste rivas. Enligt avtalet äger kronan rätt att utnyttja fastigheten till den 1 oktober 1968. Senast vid denna tidpunkt måste sålunda nya ämbetslokaler ha anskaffats åt förvaltningen.

Kvarteret Pilen. Enligt cityplanen skall tomten nr 14 i kvarteret Pilen, vilken är belägen i hörnet av Vasagatan och Bryggargatan och har en areal av 830 m², tas i anspråk för breddning av Bryggargatan. Gaturegleringen beräknas icke bli aktuell förrän under 1970-talet. Staden har emellertid häv-

dat, att det från planerings- och evakueringssynpunkt är angeläget, att den förvärvar fastigheten redan nu. Enligt avtalet skall kronan äga rätt att disponera fastigheten fram till den 1 januari 1973.

Kvarteret Knoppen. Tomten nr 15 i kvarteret Knoppen, som är belägen vid Fleminggatan inom Kungsholmen, har en areal av ca 2 270 m². Fastigheten på tomten disponeras av försvarets fabriksstyrelse, som emellertid enligt beslut av statsmakterna skall flyttas till Eskilstuna.

I sammanhanget erinras om att staden enligt 1963 års markavtal förvärvade ett markområde i kvarteret Starrbäcksängen på Ladugårdsgärdet, där staden avsåg att uppföra bostäder bl. a. för sjukvårdspersonal. Sveriges Radio AB har emellertid senare träffat överenskommelse med staden att disponera området fram till år 1971. Genom överlåtelsen till staden av fastigheten i kvarteret Knoppen har staden nu delvis kompenserats bortfallet av de planerade bostäderna på Starrbäcksängen.

Kvarteret Riddaren. På tomten nr 6 av ifrågavarande inom Östermalm belägna kvarter är uppförd en byggnad, vilken tidigare inrymt ett lärarinneseminarium men f. n. disponeras av tekniska högskolan för arkitektutbildning. Tomten, som i söder gränsar mot Riddargatan och har en areal av ca 3 220 m², omfattas av cityplanens saneringsåtgärder. Den är underbyggd med tunnelbanestation och allmänt skyddsrum, varför det även av detta skäl ansetts lämpligt att staden nu blir ägare till fastigheten. Saneringsåtgärderna beräknas icke bli aktuella förrän på 1970-talet, varför kronan fått rätt att disponera fastigheten till den 1 januari 1973. Vid denna tidpunkt måste sålunda ersättningslokaler vara iordningställda vid tekniska högskolan för den i fastigheten bedrivna utbildningsverksamheten.

Kvarteret Asplunden. Tomten nr 5 i kvarteret Asplunden inom Kungsholmen, på vilken tomt bl. a. Garnisonssjukhuset är uppfört, avgränsas av Pilgatan, Hantverkargatan, Agnegatan och Norr Mälarstrand. Överlåtelsen till staden av tomten, som har en areal av ca 30 000 m², är närmast att se som en motprestation för kronans förvärv av tomten nr 17 i kvarteret Kronoberg.

De flesta av de på tomten befintliga byggnaderna, däribland Garnisonssjukhuset, är byggnadsminnesmärken enligt beslut av Kungl. Maj:t. De avses också i fortsättningen bibehållas och vårdas som sådana, dock med reservation för att viss rivning kan aktualiseras genom en utbyggnad av Agnegatan till Norr Mälarstrand. Av kulturhistoriska och miljöbetonade hänsyn är sålunda utrymmet för nya byggnader på tomten begränsat. En nybebyggelse innefattande ca 9 000 m² våningsyta bedömes dock kunna komma till stånd. Staden har för avsikt att utnyttja denna möjlighet till iordningställande av pensionärsbostäder. Tomten torde därutöver komma att utnyttjas som park och härigenom bli en tillgång från rekreationssynpunkt för befolkningen i

denna del av staden. — Kronan får enligt avtalet rätt att till den 1 juli 1968 disponera två områden inom tomten med en sammanlagd areal av 9 500 m².

Kvarteret Kungl. Trädgården. Tomten nr 4 av kvarteret är enligt ett avtal av år 1940 med vissa begränsningar upplåten till staden för parkändamål (Kungsträdgården). Undantagen från överlåtelsen är bl. a. den s. k. Blanchetomten, vilken jämte tomten nr 2 och del av tomten nr 5 i kvarteret kommer att tas i anspråk för uppförande av det s. k. Sverigehuset. — Den del av tomten nr 4, som enligt avtalet nu skall lämnas till staden med äganderätt, utgöres av en ca 11 meter bred remsa av Kungsträdgårdens norra del med en areal av ca 1 200 m², vilket område av staden skall användas för breddning av Hamngatan. Genom avtalet upplåter kronan även för allmän gångtrafik vissa delar av den tomtmark, på vilken Sverigehuset skall ligga.

Värderings- och ersättningsfrågor

Markdelegationen har vid sin bedömning av värdena på de olika fastighetsobjekten utgått från den nybyggnadsrätt, som gäller enligt fastställda stadsplaner eller föreliggande stadsplaneförslag. I fråga om tomten nr 16 i kvarteret Kronoberg (polishustomten) har till det beräknade markvärdet dessutom lagts nuvärdet av de byggnader utmed Kungsholmsgatan och Bergsgatan, vilka vid kronans utnyttjande av kvarteret avses skola bibehållas. — Vid beräkningen av värdena för vissa av de av kronan förvärvade fastigheterna har hänsyn tagits till förutom intrångsersättningar även de gatumarksansättningar och bidrag till gatubyggnadskostnader, som fastighetsägaren har att svara för. Detta har föranlett särskilda bestämmelser i avtalet av innebörd att kronan i framtiden skall vara befriad från erläggandet av sådana ersättningar och bidrag.

Stadens prestationer enligt avtalet har beräknats till ca 59,4 milj. kr., varav ca 40 milj. kr. avser polishustomten inom kvarteret Kronoberg. Kronans prestationer har bedömts till ca 24 milj. kr. Stadens prestationer överstiger sålunda kronans med 35,4 milj. kr. Från sistnämnda belopp skall emellertid avräknas den fordran enligt särskild revers, som kronan har på staden efter 1963 års markuppgörelse och som uppgår till 900 000 kr. representerande skillnaden mellan kronans och stadens prestationer enligt nämnda uppgörelse (jfr. prop. 1964: 54 s. 6). Med hänsyn tagen härtill skall sålunda kronan till staden utge (35,4—0,9) 34,5 milj. kr. Beloppet skall erläggas senast den 15 juli 1965.

Båda parterna har åtagit sig att vidtaga åtgärder för att snarast få erforderliga stadsplaner fastställda i huvudsaklig överensstämmelse med vad som förutsatts vid avtalets ingående. Parterna skall härvid medverka till de jämkningar i förslagen, som vid närmare projektering kan visa sig önskvärda. Det förutsattes, att överenskommelser härom — som skall kunna träf-

fas för stadens del av fastighetsnämnden och för kronans del av byggnadsstyrelsen — icke skall medföra att avtalet förlorar sin giltighet.

För att avtalet skall bli bindande för parterna, skall det ha godkänts av Kungl. Maj:t och staden före den 1 juli 1965, i vad avser staden genom beslut av stadsfullmäktige, vilket då skall ha vunnit laga kraft.

Departementschefen

Förhandlingar har under de senaste åren förts mellan statens markdelegation och delegerade för Stockholms stad i syfte att lösa olika för kronan och staden betydelsefulla byggnads- och markfrågor. För kronans del har huvudintresset varit att säkra tillgången på tomtmark, som möjliggör erforderlig utbyggnad av det statliga lokalbeståndet för administrationsändamål. Önskemålen har härvidlag i särskild grad avsett förvärv, som medger lokalisering av den centrala förvaltningen till stadens innerområden och som samtidigt tillåter en koncentration av förvaltningsverksamhet i större fastighetskomplex. För stadens del har intresset särskilt varit inriktat på förvärv av fastigheter, vilkas innehav underlättar den nybebyggelse och de trafik- och gaturegleringar, som cityplanen förutsätter. Även från andra synpunkter har emellertid förvärv av olika fastigheter framstått som angelägna för staden.

Som ett led i angivna förhandlingar träffades i december 1963 ett avtal mellan kronan och staden, vilket — såsom nämnts i det föregående — innebär bl. a. dels att staden inom Nedre Norrmalm förvärvade fastigheter av betydelse för den nya citybildningen kring Sergels torg, dels att kronan i olika delar av staden förvärvade fastigheter vilka tillgodosåg markbehovet för vissa planerade administrationsbyggnader. De fortsatta förhandlingarna har numera resulterat i ett nytt avtal rörande vissa ytterligare mark- och fastighetsbyten.

Det senaste avtalet innebär för kronans del, att huvuddelen av kvarteret Loen inom Nedre Norrmalm förvärvas, vilket är att se som ett led i strävandena att i denna stadsdel skapa ett större förvaltningscentrum. Ifrågasvarande kvartersmark avses disponerad för den planerade nya ämbetsbyggnaden åt överståthållarämbetet. — Kronan får vidare enligt avtalet äganderätten till kvarteret Kronoberg inom Kungsholmen, vilket rymmer byggnader som disponeras dels av den lokala polisorganisationen i Stockholm, dels av Kronprinsessan Lovisas barnsjukhus. Förvärvet av ifrågasvarande kvarter kan — efter överföring av sjukhusets verksamhet till annan plats och efter verkställda nybyggnader inom delar av kvarteret — beräknas möjliggöra ett betydande tillskott av lokaler för statliga ändamål. Bl. a. kan därmed för polisväsendet angelägna lokalbehov tillgodoses. Sålunda planeras att till kvarteret förlägga den nya rikspolisstyrelsen. I anslutning till Stockholms-

polisens lokaler — vilka delvis kommer att även framgent rymmas inom de byggnader, som f. n. disponeras för ändamålet — avses vidare att anordna lokaler för en rättspsykiatrisk klinik och ett allmänt häkte. Förutom för ifrågasvarande ändamål torde det bli möjligt att inom kvarteret ställa ganska betydande utrymmen till den centrala statsförvaltningens förfogande. — Slutligen får kronan genom avtalet äganderätten till tomten nr 1 i kvarteret Europa i Gamla stan, vilken disponeras för tjänstebostad åt överståthållaren.

För stadens del innebär avtalet, att fastigheter förvärvas, vilka staden behöver disponera vid det successiva genomförandet av cityplanen och däri förutsatt bebyggelse-, trafik- och gatureglering. Det gäller förvärven av kvarteret Pompe vid Tegelbacken och del av kvarteret Pilen vid Vasagatan ävensom del av kvarteret Kungl. Trädgården vid Hamngatan, allt inom stadsdelen Nedre Norrmalm. Det gäller även förvärvet av del av kvarteret Riddaren vid Riddargatan inom Östermalm. — Vidare övertager staden kvarteret Asplunden inom Kungsholmen, vilket inrymmer bl. a. Garnisonssjukhuset. Staden får slutligen enligt avtalet del av kvarteret Knoppen vid Fleminggatan, vilket avses disponerat för vissa bostadsändamål.

Tillträdesdagen för de ömsesidiga förvärven har i avtalet bestämts till den 1 juli 1965. Därvid gäller dock, att nuvarande ägare under i avtalet angivna övergångstider skall äga rätt att övergångsvis med nyttjanderätt disponera olika fastigheter.

I ekonomiskt hänseende innebär uppgörelsen som tidigare nämnts, att värdet av stadens prestationer bedömts överstiga värdet av kronans med ett belopp av 35,4 milj. kr. Med avräkning av den fordran på staden om 0,9 milj. kr., som kronan har enligt 1963 års avtal, blir kronan sålunda skyldig att till staden erlägga 34,5 milj. kr., vilket förutsattes ske senast den 15 juli 1965.

För egen del finner jag avtalet innebära väsentliga fördelar för såväl kronan som Stockholms stad. För kronan löses därigenom angelägna lokalproblem för olika delar av statsförvaltningen, och för staden underlättas i skilda hänseenden cityplanens genomförande. Med hänsyn härtill och då jag icke funnit anledning till erinran mot värderingen av de av uppgörelsen berörda mark- och fastighetsobjekten — vilken skett efter i tidigare förhandlingssammanhang tillämpade principer — får jag föreslå, att riksdagens bemyndigande inhämtas att godkänna avtalet.

Jag vill här slutligen nämna, att den nu träffade uppgörelsen icke innebär någon slutlig reglering av kronans och stadens gemensamma fastighetsproblem i de centrala delarna av staden. Förhandlingarna mellan statens markdelegation och Stockholms stad fortsätter sålunda.

Under återopandande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

- a) att bemyndiga Kungl. Maj:t att godkänna det av mark-

Kungl. Maj:ts proposition nr 35 år 1965

delegationen den 30 januari 1965 träffade avtalet med företrädare för Stockholms stad angående vissa markbyten m. m. i Stockholm;

b) att bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de åtgärder och meddela de föreskrifter, som erfordras för genomförandet av nämnda avtal;

c) att till *Förvärv av vissa fastigheter inom Stockholms stad* på kapitalbudgeten under statens allmänna fastighetsfond på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1964/65 anvisa ett investeringsanslag av 34 500 000 kr.

Med bifall till vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordnar Hans Maj:t Konungen att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Lars Lindahl

Bilaga 1

Mellan undertecknade delegerade för Kungl. Maj:t och kronan, å ena, samt undertecknade delegerade för Stockholms stad, å andra sidan, har — under förutsättningar, som angivas i § 20 nedan — denna dag träffats följande

Avtal

§ 1.

Mom. 1. Staden överlåter till kronan med äganderätt och i avröjt skick ett markområde, utgörande *tomten nr 3 i kv. Loen* ävensom *delar av tomterna nr 1.2.9, nr 7, nr 8 och nr 10 i samma kvarter* om tillhoppa ca 1 600 m² jämte *delar om områdena litt. a n å och litt. a o q* om tillhoppa ca 1 475 m², allt i Klara församling. Markområdet, som enligt förslag till stadsplan för kvarteret Björnen och Loen den 25.1.1965, märkt S 1: 6460/3, med tillhörande beskrivning och bestämmelser, bil. 1—3¹, avses skola ingå i kvarter, har å bil. 1 angivits med blå begränsningslinje.

Mom. 2. Kronan befrias i fråga om berörda område från sådan skyldighet att för området erlägga gatumarkensättning och att utgiva bidrag till gatubyggnadskostnader, som kan uppkomma på grund av blivande stadsplan för kvarteret.

§ 2.

Mom. 1. Kronan medgiver staden rätt att inom å bil. 1 med röd snedstreckning angivna delområden låta anordna samt, så länge staden så finner erforderligt, bibehålla och nyttja allmän trappa (x och xx1) med därtill hörande anläggningar och anordningar för drift, inspektion och underhåll, visst förbindelseområde (a 4), passage för allmän gångtrafik (x) mellan trappan samt Jakobsgatan och i mom. 2 nämnt område för gångtrafik (Kardiansmakargatan) även som tunnel för allmänna ledningar (u), allt i enlighet med vad som angivits i bil. 2 och 3.

Mom. 2. Kronan medgiver staden rätt att utöver vad under mom. 1 angivits iordningställa samt, så länge staden så finner erforderligt bibehålla och nyttja å bil. 1 med grön respektive blå snedstreckning angivna delområden för allmän gatutrafik (z) och allmän gångtrafik (x och x 2) i enlighet med vad som angivits i bil. 2 och 3.

Staden förbinder sig att vidtaga för nyssnämnda delområdets iordningställande och nyttjande erforderliga åtgärder senast när kronans planerade nybyggnad inom det överlåtna området färdigställts.

Det enligt § 1 överlåtna markområdet, med undantag för z-området vid Klara Södra Kyrkogata, skall av kronan underbyggas med en källare huvudsakligen för parkeringsändamål, till vilken tillfart avses skola äga rum genom underjordiska utrymmen i kvarteret Björnen med infart från Herkulesgatan. Källarutrymmena skola så anordnas, att de kunna användas för ge-

¹ I avtalet angivna bilagor har här icke tryckts.

nomfart till av avtalet ej berörd del av kvarteret Loen samt till kvarteren Brunkhuvudet och Brunkhalsen för biluppställning inom dessas källarutrymmen ävensom för varuförsörjning till nyssnämnda kvartersdel. Anordningarna skola utföras på sätt och i sådant läge, som kan godkännas av staden.

Mom. 3. Kronan förbinder sig att på sätt, som kan överenskommas med staden och under dess kontroll, inom blivande nybyggnad å det överlåtna markområdet vid uppförandet av densamma utföra erforderliga utrymmen för i mom. 1 angivna anläggningar och anordningar. Staden skall härvid tillhandahålla sådana ingjutningsdetaljer, som erfordras för montering av rulltrappor i trappnedgången samt därtill hörande maskinell utrustning. Staden skall montera rulltrappor och maskinell utrustning samt utföra räcken o. dyl.

Mom. 4. Kronan förbinder sig att vid underbyggnad inom i mom. 2 angivna delområden i tillämpliga delar utföra dessa i enlighet med vad som angives i PM den 13/10 1964 beträffande teknisk standard för gatuunderbyggnader inom område IV No, Nedre Norrmalm i Stockholm, bil. 4, och under kontroll av staden.

Staden förbinder sig att utföra trafikområdenas beläggning m. m. enligt stadens normala standard härför. Skulle endera parten påfordra annan beläggning skall särskild överenskommelse härom träffas.

Mom. 5. Kostnaderna för utförandet av i mom. 1 angivna utrymmen skola bestridas av kronan till den del de hänföra sig till den blivande nybyggnadens rästomme (bärande väggar, pelare, balkar och bjälklag) samt stomkomplettering (skyltfönster och annan fasadutformning i bottenvåningen). Övriga kostnader skola bestridas av staden.

Mom. 6. Kostnaderna för i mom. 4 första stycket angivna underbyggnader skola vad avser bärande konstruktioner jämte anordningar för vattenisolerings och lager av skyddsbetong ävensom för dagvattenledningar inom kvarteret bestridas av kronan.

Kostnaderna för normal beläggning av trafikområdena och desamma förseende med dagvattenbrunnar, trafikplanering o. d. skola bestridas av staden.

Mom. 7. Staden bekostar underhåll av de anläggningar och anordningar, som enligt mom. 1 och 5 utföres och bekostas av staden.

Mom. 8. Staden förbinder sig att anordna erforderlig belysning av till staden upplåtta utrymmen eller områden och att bestrida kostnaderna härför.

Mom. 9. Staden förbinder sig att under upplåtelse tiden ombesörja renhållning, snöröjning o. dyl. samt belysning av till staden upplåtta utrymmen eller områden och att bestrida kostnaderna härför samt påtager sig ansvaret för utrymmena och områdena såsom om de vore staden tillhörig gatumark.

Mom. 10. Syn å av kronan utförda arbeten, som hänföra sig till de till staden upplåtta utrymmena eller områdena, skall ske inom 30 dagar efter det kronan så påkallat.

Så snart arbetena godkänts skall räkning å desamma tillställas staden, som inom 30 dagar därefter skall verkställa betalning. Skulle betalning icke ske inom angiven tid skall årlig ränta efter 5 % utgå från förfallodagen.

Mom. 11. Kunna parterna icke enas om vilkendera parten, som skall bestrida kostnaderna för anläggnings eller anordnings utförande eller underhåll, eller om storleken av begärd ersättning, skall tvisten hänskjutas till av-

görande av opartisk värderingsman. Kunna parterna icke träffa överenskommelse om utseende av värderingsman, skall tvisten hänskjutas till skiljemän enligt lag. Därest värderingsman anlitas, skall vardera parten bestrida hälften av kostnaderna för dennes utlåtande.

§ 3.

Mom. 1. Staden överlåter till kronan med äganderätt *tomterna nr 16 och 17 i kvarteret Kronoberg* inom Kungsholms församling. Tomterna, som enligt förslag till stadsplan för kvarteret den 8/1 1965, märkt S 2: 5643: 2, bil. 5, skola utgöra områden för allmän bebyggelse, ha å bilagan angivits med blå begränsningslinje.

Mom. 2. Kronan befrias ifråga om berörda tomter från sådan skyldighet att för tomterna erlagga gatumarksansättning och att utgiva bidrag till gatubyggnadskostnader, som kan uppkomma på grund av blivande stadsplan för kvarteret.

Mom. 3. Staden förbinder sig att senast den 1/7 1967 utan kostnad för kronan hava friställt samtliga lägenheter, lokaler och utrymmen i det med brun begränsningslinje å bil. 5 angivna bostadshuset.

Mom. 4. Staden äger rätt att efter nedan i § 9 angiven tillträdesdag för nuvarande ändamål disponera dels tomten nr 17 med därå befintliga byggnader till den 1/7 1968, dels ett delområde om ca 4 400 m² av tomten nr 16 med därå befintliga byggnader till den 1/10 1968, vilken tomt resp. tomtedel å bil. 5 angivits med gula begränsningslinjer. Kronan skall dock äga rätt nyttja och vara skyldig svara för de lokaler för befintlig panncentral, som äro belägna i den inom tomten nr 16 befintliga byggnad, vilken å bil. 5 utmärkts med gul täckfärg. Kronan skall härvid vara skyldig leverera värme till de av staden disponerade byggnaderna inom tomten nr 16.

Mom. 5. Så länge staden disponerar i mom. 4 angivna områden, skall staden till kronan erlagga en årlig avgäld utgörande för tomten nr 17 kronor 330 000 för tiden 1/7 1965—30/6 1966 och därefter kronor 490 000 samt för delområdet å tomten nr 16 kronor 130 000 från och med den 1/7 1965, vilka avgälder skola erläggas med 1/4 senast före utgången av varje kvartal, som tomten eller tomtdelen disponerats.

Mom. 6. Kronan medgiver staden rätt att under nyttjanderättstiden till delområdet å tomten nr 16 begagna nuvarande tillfart till detsamma.

Mom. 7. Staden åligger att under nyttjanderättstiden svara för de disponerade områdena jämte därå belägna byggnader såsom om staden vore ägare och skall sålunda bestrida alla kostnader för drift, underhåll, renhållning, snöröjning, förvaltning o. d., som hänföra sig till sagda tid. Staden äger jämväl rätt att uppbära till samma tid hänförliga intäkter.

Mom. 8. Staden förbinder sig att på avträdesdagen överlämna de disponerade områdena fria från varje nyttjanderätt och de å områdena belägna byggnaderna helt utrymda.

§ 4.

Staden överlåter till kronan med äganderätt *tomten nr 1 i kvarteret Europa* inom Nikolai församling i befintligt skiek. Härigenom skall staden vara befriad från att deltaga i av kronan havda kostnader för istandsättning av å tomten befintlig byggnad.

§ 5.

Mom. 1. Kronan överlåter till staden med äganderätt *tomten nr 1 i kv. Pompe och tomten nr 14 i kv. Pilen*, båda i Klara församling, *tomten nr 15 i kv. Knoppen* i S:t Görans församling samt *tomten nr 6 i kv. Riddaren* i Hedvig Eleonora församling.

Mom. 2. Kronan äger rätt att efter nedan i § 9 angivna tillträdesdag disponera *tomten nr 15 i kv. Knoppen* till den 1/10 1965, *tomten nr 1 i kv. Pompe* till den 1/10 1968 samt *tomterna nr 14 i kv. Pilen* och *nr 6 i kv. Riddaren* till den 1/1 1973.

Mom. 3. Så länge kronan disponerar de överlåtna fastigheterna, skall kronan, där ej annat följer av bestämmelserna i mom. 5 nedan, till staden erlægga en årlig avgäld utgörande för *tomten nr 15 i kv. Knoppen* kronor 70 000, för *tomten nr 1 i kv. Pompe* kronor 285 000, för *tomten nr 14 i kv. Pilen* kronor 105 000 och för *tomten nr 6 i kv. Riddaren* kronor 180 000, vilka avgälder skola erläggas med 1/4 före utgången av varje kvartal, som tomt disponerats.

Mom. 4. Kronan åligger att under nyttjanderättstiden svara för de disponerade fastigheterna jämte därå belägna byggnader såsom om kronan vore ägare och skall sålunda bestrida alla kostnader för drift, underhåll, renhållning, snöröjning, förvaltning o. d., som hänföra sig till sagda tid. Kronan äger jämväl rätt uppbära till samma tid hänförliga intäkter.

Mom. 5. Kronan förbinder sig att på avträdesdagen hava fastigheterna friställda från statligt nyttjande samt att utan kostnad för statsverket medverka till att de lokaler, utrymmen och lägenheter i fastigheterna, som nu med hyresrätt disponeras av annan än kronan, friställas till den tidpunkt då kronans dispositionsrätt upphör, eller till tidpunkt dessförinnan, därest staden så påkallar. Upphör sådan hyresrätt innan kronans dispositionsrätt upphör, skall, under förutsättning dels att vederbörande hyresgäst själv uppsagt sig eller staden godkänt av kronan gjord uppsägning, dels att kronan icke själv utnyttjar sålunda friställda lokaler eller utrymmen, kronans i mom. 3 angivna avgäld minskas med samma belopp, som kronan ägt uppbära för lägenheterna, lokalerna eller utrymmena.

§ 6.

Mom. 1. Kronan överlåter till staden med äganderätt *tomten nr 5 i kv. Asplunden* i Kungsholms församling.

Mom. 2. Kronan äger rätt att efter i § 9 angivna tillträdesdag till den 1/7 1968 disponera de områden inom *tomten nr 5* om tillhoppa ca 9 500 m², som å i oktober 1961 upprättad situationsplan för Garnisonssjukhuset, bil. 6, angivits med gröna begränsningslinjer.

Mom. 3. Så länge kronan disponerar de i mom. 2 angivna områdena, skall kronan till staden erlægga en årlig avgäld av kronor 150 000, vilken avgäld skall erläggas med 1/4 senast före utgången av varje kvartal.

Mom. 4. Staden medger kronan rätt att under nyttjanderättstiden till områdena begagna nuvarande gångvägar till desamma.

Mom. 5. Kronan åligger att under nyttjanderättstiden svara för de disponerade områdena jämte därå belägna byggnader såsom om kronan vore ägare och skall sålunda bestrida alla kostnader för drift, underhåll, renhållning, snöröjning, förvaltning o. d., som hänföra sig till sagda tid. Kronan äger jämväl rätt uppbära till samma tid hänförliga intäkter.

§ 7.

Mom. 1. Kronan överlåter till staden med äganderätt den del om ca 1 200 m² av tomten nr 4 i kvarteret Kungl. Trädgården inom Jakobs församling, som enligt förslag till stadsplan för del av kvarteret den 24 juli 1964, märkt Pl. 5910, med tillhörande beskrivning och bestämmelser, bil. 7—9, avses skola ingå i gata. Området, som å bil. 7 angivits med röd begränsningslinje, skall överlåtas i befintligt skick, dock med det s. k. Blanchehuset bortrivet.

Mom. 2. Kronan befrias ifråga om behållen del av kvarteret från sådan skyldighet att för kvarteret erlægga gatumarkensättning och att utgiva bidrag till gatubyggnadskostnader, som kan uppkomma på grund av blivande stadsplan för kvarteret i vad avser dess mot Hamngatan belägna del.

Mom. 3. Kronan medgiver staden rätt att, så länge staden så finner erforderligt, för allmän gångtrafik i enlighet med vad som angivits i bil. 8 och 9 nyttja det område av tomten nr 4 i kvarteret Kungl. Trädgården, som å bil. 7 angivits med röd snedstreckning.

Mom. 4. Staden skall bestrida kostnaderna för i mom. 3 angivna områdes beläggning. Övriga byggnadsarbeten utföras och bekostas av kronan, varvid i tillämpliga delar skola gälla vad som angivits i bil. 4. Skulle endera parten påfordra annan beläggning skall särskild överenskommelse härom träffas.

Mom. 5. Staden skall under upplåtelseiden ombesörja underhåll, renhållning och snöröjning o. dyl. av det till staden enligt mom. 3 upplåtna området och bestrida kostnaderna härför samt påtager sig ansvaret för området såsom om detsamma vore staden tillhörig gatumark.

Mom. 6. Kronan upplåter för allmän gångtrafik i den omfattning, som kronan bedömer lämpligt med hänsyn till verksamheten i blivande byggnad, det s. k. Sverigehuset, det område, som å bil. 7 angivits med grön snedstreckning.

Mom. 7. Kronan skall iordningställa i mom. 6 angivet område och bestrida kostnaderna härför ävensom för underhåll, renhållning och belysning av detsamma.

Mom. 8. Beträffande den till staden överlåtna tomt delen och i mom. 3 och 6 angivna områden skola bestämmelserna i avtalet mellan kronan och staden den 8 november 1940 upphöra att gälla på grund av detta avtal.

§ 8.

I § 2 mom. 1 och mom. 2 samt i § 7 mom. 3 staden tillförsäkrade rättigheter få ej in-tecknas i kronans genom detta avtal förvärvade fastigheter, så länge dessa äro i kronans ägo men förbinder sig kronan gentemot staden att dels i avtal, som kan komma att ingås i samband med överlåtelse eller tomträttsupplåtelse av tomt, vari av rättighet berörd tomt eller berört område ingår, föreskriva skyldighet för förvärvaren att till förmån för fastighet, som staden då önskar, medgiva servitutsin-teckning med bästa rätt före samtliga penningin-teckningar för stadens ifrågavarande rättighet, dels utan dröjsmål underrätta staden om överlåtelsen eller tomträttsupplåtelsen.

§ 9.

Tillträdesdag för samtliga förvärv skall vara den 1 juli 1965.

§ 10.

Parterna förbinda sig att medverka till att stadsplan eller ändring av fastställd stadsplan, där så erfordras, snarast möjligt fastställas i huvudsaklig

överensstämmelse med vad som förutsatts vid detta avtals ingående. Parterna förbinda sig jämväl att härvid medverka till sådana jämkningar, som vid närmare projektering kunna visa sig önskvärda. Det förutsättes, att överenskommelser om dylika jämkningar icke skola medföra att avtalet förlorar sin giltighet.

§ 11.

Mom. 1. Senast den 15 juli 1965 skall kronan till staden betala kronor Trettiofyramillionerfemhundrausen (34 500 000), utgörande skillnaden mellan värdet av kronans och stadens prestationer beträffande objekt enligt detta avtal. I och med erläggande av denna mellangift är även stadens skuld i form av revers lydande å kronor 900 000 till kronan enligt avtal av den 11 december 1963 reglerad. Upplupen ränta å reversen avseende tiden t. o. m. den 30/6 1965 skall av staden erläggas senast den 15 juli 1965, varvid reversen återlämnas till staden.

Mom. 2. Därest blivande stadsplan för förvärvat objekt eller genomförandet av sådan stadsplan kommer att innebära väsentliga ändringar ifråga om det vid fastställande av mellangiften enligt mom. 1 förutsatta utnyttjandet av ifrågavarande objekt, skall på endera partens yrkande beloppet jämkas med hänsyn därtill.

§ 12.

Vardera parten garanterar att av denne överlättna områden med byggnader, för kronans del dock med förbehåll för vissa i tomten nr 5 i kv. Asplunden upplåttna rättigheter och för stadens del för vissa i tomten nr 16 i kv. Kronoberg upplåttna rättigheter, å tillträdesdagen äro fria från penningin-teckningar och inteckningar för servitut eller annan intecknad eller oin-tecknad enskild rätt, dock att för de områden, som kronan enligt detta avtal äger nyttja till den 1/10 1965, den 1/10 1968 resp. den 1/1 1973, skall beträffande oin-tecknad enskild rätt gälla bestämmelserna i § 5 mom. 5.

§ 13.

Vardera parten skall ensam gälda skatter och onera avseende på denna överlåtet objekt, som hänföra sig till tiden efter tillträdet, dock att under nyttjanderättstiden för i §§ 3, 5 och 6 angivna objekt nyttjanderättshavaren skall gälda dessa kostnader.

§ 14.

Parterna skola snarast möjligt var till annan överlämna nya gravationsbevis jämte övriga handlingar, som äro i den överlåtande partens ägo samt angå överlåttna fastigheter eller fastighetsdelar och som äro erforderliga för erhållande av lagfart ävensom handlingar i övrigt av beskaffenhet att böra tillkomma fastighetsägare.

§ 15.

Sedan detta avtal blivit mellan parterna bindande, åligger det vardera parten att snarast möjligt till vederbörande myndighet ingiva ansökan om sådana fastighetsbildnings-, mättnings- och avstyckningsåtgärder rörande genom avtalet å parten överlåtten egendom, som erfordras för erhållande av lagfart.

Kostnader avseende i föregående stycke angivna åtgärder skola av vardera parten bestridas i vad angår dennes fastighetsförvärv.

§ 16.

Vardera parten äger rätt att med stöd enbart av detta avtal söka och erhålla lagfart, så snart å avtalet tecknats bevis att kronan erlagt i § 11 angiven mellangift.

§ 17.

Vardera parten skall bestrida kostnaderna för lagfart för sina genom detta avtal förvärvade fastighetsobjekt.

§ 18.

Vid tillämpning av vissa bestämmelser i detta avtal skall gälla vad som finns angivet i härvid fogad kommentar, bil. 10.

§ 19.

Parterna äro ense om att det i detta avtal använda uttrycket »blivande stadsplan» avser den stadsplan, som fastställs närmast efter det att detta avtal undertecknats.

§ 20.

Detta avtal skall för att bli för parterna bindande hava av dessa godkänts före den 1 juli 1965 i vad avser staden genom beslut av stadsfullmäktige, vilket då vunnit laga kraft, och i vad avser kronan genom beslut av Kungl. Maj:t.

Av detta avtal äro två likalydande exemplar upprättade och växlade.
Stockholm den 30 januari 1965.

För Kungl. Maj:t och kronan
Gösta Renlund
Sixten Larsson
Henry Johansson
G. A. Mårdh

För Stockholms stad
Hj. Mehr
Gösta Agrenius
Helge Berglund
Per-Olof Hanson
Folke Lundin

Bevittnas:

Bengt Ahlén

C.-M. Wanbo

